

KUIDAS MÕJUTAB EMAKEEL KEELTE- VAHELISE SARNASUSE TUNNETAMIST

ANNEKATRIN KAIVAPALU, MAISA MARTIN

Annotatsioon. Artiklis käsitletakse eesti ja soome käändemorfoloogia tunnetatud sarnasust: antakse ülevaade keeltevahelise sarnasuse liigitusest ja terminoloogiast, esitatakse sarnasuse taksonoomia ning uuritakse, millised tegurid mõjutavad keeltevahelise tegeliku sarnasuse tunnetamist. Uurimuse eesmärk on selgitada, kas sarnasuse tunnetamine on sümmeetriline ning kas ja kuidas erineb keeltevahelise sarnasuse tunnetamine juhul, kui üks keeltest on keelekasutaja emakeel, ja juhul, kui see on mõni varem õpitud keel.

Uurimuses osales kolm sihtrühma: soomekeelsed keelekasutajad, eestikeelsed keelekasutajad ja venekeelsed keelekasutajad eesti keele oskusega vähemalt B2-tasemel. Osalejatel paluti hinnata 48 paari eesti ja soome keeles samas käändes olevate samatähenduslike sarnase kirjapildiga sõnade sarnasuse astet ning põhjendada oma valikut. Tunnetatud sarnasust mõõdeti tunnetatud sarnasuse indeksi abil. Tulemustest nähtub, et soomekeelsed keelekasutajad on eestikeelsest keelekasutajatest altimad tunnetama keeltevahelist sarnasust peamiselt tänu oma emakeele ulatuslikumale geograafilisele ja sotsiaalsele varieerumisele ning keskenduvad hindamisel rohkem morfoloogiliste vormide sarnasusele tervikuna. Eestikeelsed keelekasutajad tuginevad hindamisel pigem morfoloogiliste formaatiivide sarnasusele. Venekeelsed keelekasutajad, kelle teine keel on eesti keel, tunnetavad sarnasust peamiselt ortograafiasandil.

Võtmesõnad: keeltevaheline tunnetatud sarnasus, sümmeetria, muutemorfoloogia, eesti keel, soome keel, vene keel

1. Lähtekohad ja uurimisvajadus

Sihtkeele õppimist ja omandamist mõjutavaid olulisemaid tegureid on lähtekeele ehk esimesena omandatud emakeele või mõne muu varem õpitud keele mõju. Varasemad uurimused lähtekeele mõju kohta on osutanud, et tegemist on äärmiselt kompleksse kognitiivse nähtusega, mille toimimine oleneb sageli sellest, kas ja kuidas keeleõppija lähte- ja sihtkeele vahelist sarnasust tunnetab, millised mentaalsed seosed kahe keele vahel

tekivad ja millised on õppija individuaalsed valikud (Martin 2006; Jarvis, Pavlenko 2008: 13). Sihtkeele omandamise kasutuspõhised teooriad näevad keeltevahelise sarnasuse tunnetamist laiemalt õppija keelteadmiste ilmnemise lähtekohana ning peavad keeleõppeprotsessi lähtekeele süsteemi ümberstruktureerimiseks lähte- ja sihtkeele vaheliste seoste tunnetamise alusel (MacWhinney 2005). Seetõttu on keeltevahelise mõju uurimises jõutud üksmeelele, et selle mitmeti avalduva keerulise nähtuse olemuse selgitamisel ei ole võimalik jõuda uuele tasemele ilma keeltevahelise sarnasuse ja selle tunnetamise põhjaliku analüüsita. Viimane aga eeldab keeltevahelise sarnasuse mõiste sisu ja avaldumisvormide senisest tunduvalt täpsemat määratlemist ning mõõtmisvahendite väljatöötamist ja arendamist.

Uut keelt õppides tuginetakse kas teadlikult või ebatoadlikult emakeele ja/või teiste varem õpitud keelte oskusele, kasutades teadmisi nende keelte kohta ning omandatud konstruktsioone ja väljendusvahendeid. Seejuures toetub keeleõppija esmajoonel keeltevahelisele sarnasusele. Keeltevaheline sarnasus on niisiis primaarne, erinevus sekundaarne. Keeltevahelise sarnasuse uurimisel tehakse vahet tegeliku ehk objektiivse ning subjektiivse ehk tunnetatud ja oletatava sarnasuse vahel. Tegelik sarnasus ehk keelesüsteemide sarnasus on rohkelt käsitlemist leidnud kontrastiivses keeleuurimises, keeletüpoloogias, teise keele omandamises, tõlkeuuringutes ja kontaktlingvistikas. Subjektiivse sarnasuse kaks liiki, tunnetatud ja oletatav sarnasus, väljendavad keeleõppija ja -kasutaja subjektiivset arusaama tegelikust sarnasusest, st millised keelendid on tema arvates sarnased ja millised mitte. Kui tunnetatud sarnasus peegeldab eelkõige tähelepanekuid keelenditevaheliste seoste kohta keele mõistmisel, siis oletatav sarnasus on aluseks sihtkeele produtseerimisel: õppija oletab lähte- ja sihtkeele sarnasuse põhjal, et sihtkeeles on kasutusel samasugune keelend.

Tunnetatud ja oletatavat sarnasust ning sarnasuse tunnetamist mõjutavaid tegureid, muu hulgas seda, kuidas õppija emakeel keeltevahelise sarnasuse tunnetamist mõjutab, on uuritud üsna vähe. Käesoleva artikli eesmärk on rõhutada sarnasuse tunnetamise olulisust keeltevahelise mõju toimimise baasina ja sihtkeele omandamise lähtekohana, määratledes sarnasuse mõistet ja rakendades üht selle võimaliku mõõtmise meetodit. Tunnetatud sarnasust on keerulisem määratleda kui tegelikku sarnasust, sest see oleneb enam keelekasutaja individuaalsetest omadustest, keeleõppimiskogemustest ja saavutatud keeleoskustasemest. Keeltevahelise sarnasuse tunnetamine on vähemalt osaliselt teadvustatud protsess:

keelekasutajad on võimelised reflekteerima oma tunnetusprotsessi, kuigi mitte alati korrektseid lingvistilisi termineid kasutades (vt nt Kaivapalu, Muikku-Werner 2010). Seetõttu on käesolevas uurimuses kasutatud tajutesti ning keelekasutajate refleksioone oma tunnetusprotsessi kohta, täiendamaks sarnasuse tunnetamise teadvustamata protsessi uurivaid neuro- ja psühholingvistilisi uurimusi (nt ERP-efektid mõistmisel, vt Tokowicz, MacWhinney 2005; Kotz 2009). Artiklis selgitatakse, kas ja kuidas erineb keeltevahelise sarnasuse tunnetamine juhul, kui üks keeltest, kas eesti või soome keel, on keelekasutaja emakeel, ja juhul, kui see on mõni varem õpitud keel, nagu eestivenelastele eesti keel. Samuti uuritakse, kas sarnasuse tunnetamine on sümmeetriline. Artikli alguses antakse ülevaade keeltevahelise sarnasuse liigitustest, terminoloogiast ja taksonoomiast ning senistest mõõtmisviisidest.

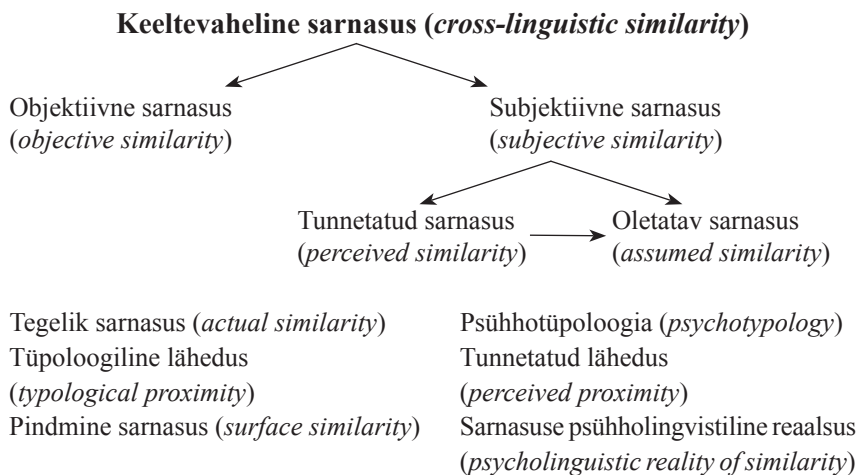
2. Keeltevaheline sarnasus

2.1. Mõisted ja terminid

Inimteadvus on kujunenud märkama sarnasusi ja seetõttu põhineb õppimine varasematel teadmistel ja oskustel. Sihtkeele õppimise ja omandamise uurimisel on ajalooliselt valdav olnud tava keskenduda keeltevahelisele erinevusele ja vähemalt osaliselt sellest tulenevale normivastasele sihtkeele kasutusele, kuigi keeleteadmised sisaldavad muu hulgas võimet otsustada, kui sarnased kaks keelt on (Ellegård 1976). Hoopis vähem on pööratud tähelepanu õppimist ja omandamist soodustavale keeltevahelisele sarnasusele ning selle rollile keeleoskuse arengus, hoolimata sellest, et keeltevahelist sarnasust on peetud keeltevahelise positiivse mõju aluseks alates Roger Anderseni (1983) *Transfer to Somewhere*-hüpoteesist. Seda seisukohta ei toetatud kuigi ulatuslikult 1980.–1990. aastatel, mil keeltevahelise mõju uurimise raskuspunkt oli lähtekeele negatiivsel mõjul ehk interferentsil. Siiski on lähte- ja sihtkeele sarnasuse aste üldtunnustatud kui üks olulisemaid lähtekeele mõju toimimise eeldusi (Kellerman 1979; Kaivapalu, Martin 2007; Jarvis, Pavlenko 2008: 176; Schepens jt 2013). Kuna artikli piiratud maht ei võimalda anda üksikasjalikku ülevaadet keeltevahelise mõju uurimise ajaloost ja teooriatest (uusimat käsitlust vt Jarvis, Pavlenko 2008), keskendutakse alljärgnevas vaid keeltevahelisele sarnasusele.

Tuntuim keeltevahelise sarnasuse käsitlus (Ringbom 2007) teeb vahet ühelt poolt *objektiivse* ehk *tegeliku* ning teisalt *tunnetatud* ja *oletatava*

sarnasuse vahel. Esimest on nimetatud ka lähte- ja sihtkeele vaheliseks keeleliseks kauguseks (nt Bezooijen, Gooskens 2007), tüpoloogiliseks läheduseks või pindmiseks sarnasuseks. Keeltevahelise tunnetatud ja oletatava sarnasuse ühiseks tähistamiseks on kasutatud termineid *subjektiivne sarnasus* (Ellegård 1976; Jarvis, Pavlenko 2008: 177), *psühhotüpoloogia* (alates Kellerman 1977, nt Hall jt 2009), *tunnetatud lähedus* ja *sarnasuse psühholingvistiline reaalsus* (Kaivapalu 2004; Sajavaara 2006). Keeltevahelise sarnasuse liike tähistavad terminid tunduvad esmapilgul valdavalt sünonüümsena, kuid tegelikkuses varieerub nendega väljendatavate mõistete sisu suuresti ning on olnud viimasel ajal ulatusliku diskussiooni objektiks. Nii näiteks on arutletud, kas *psühhotüpoloogia* ja *subjektiivne sarnasus* on sünonüümid või on esimese puhul tegemist üldisema tasandi mõistega.¹ Arutelu, mille eesmärk on korrastada ja täpsustada keeltevahelise sarnasuse terminoloogiat ning selgemalt avada nende mõistete sisu, jätkub kindlasti ka lähiajal. Käesolevas artiklis eelistatakse kasutada termineid *tegelik, tunnetatud ja oletatav sarnasus*, kuna need avavad autorite arvates eri tüüpi keeltevahelise sarnasuse olemust kõige täpsemalt. Keeltevahelist sarnasust tähistavate terminite paljusust väljendab ülevaatlilikult joonis 1 (sulgudes on inglise vasted).

Joonis 1. Keeltevahelise sarnasuse liigitus ja seda tähistavad terminid

¹ Vt nt <http://www.moderna.uu.se/thirdlanguage2014/programme/>.

Keeltevaheline tegelik sarnasus peegeldab keelesüsteemide sarnasust, mis on sümmeetriline, st keel A on keelega B sama sarnane kui keel B keelega A, ega muutu ajas koos keeleoskuse arenguga (Ringbom, Jarvis 2009: 107). Sihtkeele omandamisel on tunduvalt olulisemad tunnetatud ja oletatav sarnasus, esimene neist keele mõistmisel, teine keeleloomes. Tundmatust sihtkeelest varasemate teadmiste põhjal arusaamiseks võrdleb õppija lähte- ja sihtkeele keelendeid, et tunnetada sarnasust keelte sõnavara ja struktuuri, mallide ja reeglite vahel (Jarvis, Odlin 2000: 538). Sarnasuse tunnetamine tekitab lähte- ja sihtkeele vahel seose, mille kaudu ühes keeles olemasolevad teadmised ja oskused siirduvad teise keelde (Martin 2006). Tunnetatud sarnasus ei ole ainus sihtkeele mõistmisele viiv tegur: osa arusaamisest põhineb maailmatundmisel, isiklikul kogemusel, üldisel keelelisel võimekusel, suhtluskontekstil ja -olukorral jt teguritel. Kõik need tegurid mõjutavad mistahes keelest arusaamist, kuid keeltevaheline sarnasus on see, mis teeb lähedase sugulaskeele lihtsamini mõistetavaks kui kaugema või mittesugulaskeele. Hüpooteetiliselt võivad tegelik ja tunnetatud sarnasus ka kokku langeda (kui keelekasutaja tunnetab tegelikku sarnasust täielikult), kuid seda siiski peaaegu ei esine. Keeltevaheline tegelik sarnasus määrab küll suuresti keeleomandamise käigu ja saavutatud keeleoskustaseme (nt Ringbom 1987: 66; Odlin 1989; Scheppens jt 2013), kuid selle mõju on võrreldes tunnetatud sarnasusega kaudsem ja piiratum ning seda peamiselt keelekasutajate individuaalse eripära tõttu (Ringbom, Jarvis 2009: 106–107). Sarnasuse tunnetamine on seega psühholingvistiline ilming ega tarvitse tingimata olla sümmeetriline: keele A kasutajal võib keelte A ja B vahelise sarnasuse tunnetamine olla hõlpsam kui keele B kasutajal. Samuti võib sarnasuse tunnetamine ajas muutuda, kui sihtkeele oskus ja kasutuskogemus paranevad (Kellerman 1979, eesti ja soome keele kohta Siivelt 2014). Oletatav sarnasus põhineb eriti sugulaskeeltes enamasti tunnetatud sarnasusel ja on sihtkeele loome aluseks: tunnetatud sarnasuse põhjal oletab õppija, et sihtkeel toimib konkreetse keelendi, reegli või malli puhul samamoodi kui lähtekeel.

Keeltevahelise sarnasuse paremaks mõistmiseks on vaja arendada meetodeid, mis võimaldavad uurida keeltevahelise mõju aluseks olevaid kognitiivseid protsesse. Tegelik sarnasus võib, aga ei pruugi eksisteerida õppija tunnetuses, kuid mõlemad subjektiivse sarnasuse liigid, nii tunnetatud kui ka oletatav sarnasus, on selgelt seotud õppija ja tema individuaalsusega.

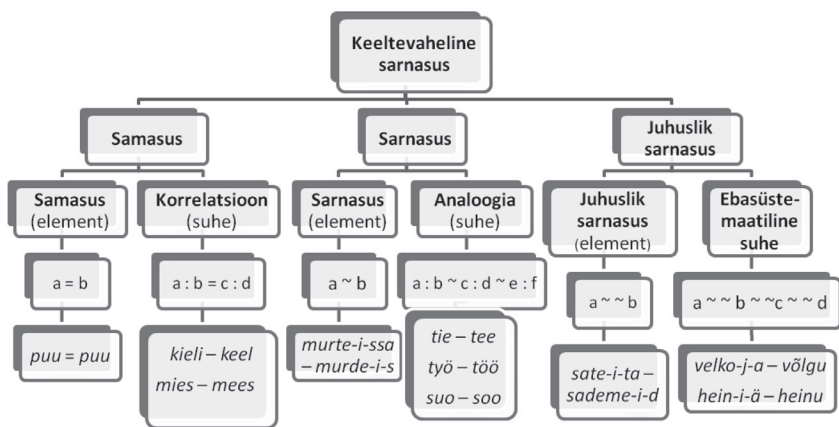
2.2. Keeltevahelise sarnasuse taksonoomia

Keeltevahelise sarnasuse nagu mistahes muu nähtuse kvantifitseerimine eeldab selle selget ja täpset määratlemist, st teoreetilist definitsiooni, mis sisaldab defineeritava nähtuse kõiki olulisi mõõtmeid ja kajastab mõõtmetevahelisi seoseid. Teisisõnu, peab olema selge, mida tähendab samane (identne), sarnane, erinev. Alles seejärel on võimalik nähtus operatsionaliseerida (st vastata küsimusele „Kui sarnane on sarnane?“⁶) ja kavandada selle mõõtmiseks vajalikud vahendid. Kuna sarnasuse tunnetamisel mängivad peale tegeliku keeltevahelise sarnasuse rolli ka muud tegurid, näiteks sihtkeele oskuse tase (nt Kaivapalu 2005; Kaivapalu, Martin 2007; Nissilä 2011), on tunnetatud sarnasuse uurimisel vältimatu keskenduda piisavalt kitsale valdkonnale. Üks piiritlemisvõimalus on uurida teatud keeletasandit (fonoloogia, morfoloogia, süntaks jne), aga ka kas vormi või funktsiooni või mõlemat. Esimene valik oleneb peamiselt uurija huvidest, teine eelkõige sellest, millisest teoreetilisest raamistikust lähtutakse. Kui traditsioonilisemas teise keele omandamise uurimises vaadeldakse keeleoskuse arengut kas vormi (grammatika, sõnavara) või funktsiooni (aja, viisakuse vms väljendamine) seisukohalt, siis konstruktsioonipõhine lähenemine (nt Eskildsen 2009) peab vormi ja funktsiooni lahutamatuks läbipõimunuks. Lähedastes sugulaskeeltes on sama päritolu sõnad sageli sarnased nii vormi kui ka funktsiooni poolest. Eri tüüpi sarnasuse tunnetamine nõuab ka erinevaid kognitiivseid ressursse. Ortograafilise sarnasuse tunnetamisel vajatakse teistsugust kognitiivset võimekust ja oskusi kui fonoloogilise sarnasuse tunnetamisel: kirjalikus keelekasutuses on võimalik loetu juurde tagasi tulla ja see uuesti üle lugeda, suulises keelekasutuses üldjuhul mitte.

Kõiki nimetatud tegureid arvestatakse tavaliselt sarnasuse käsitlemisel. Tunnetatud sarnasuse kõige olulisem mõõde on siiski keeltevahelise sarnasuse aste, mille Ringbom (2007: 5–7) esitab kontinumina sarnasusest nullsuhteni, nende vahele jääb kontrastisuhe. Sarnasussuhe tähistab olukorda, mil sihtkeele keelendit või malli tajutakse formaalselt ja/või funktsionaalselt samasugusena kui lähtekeel(t)es. Kontrastisuhte korral tunnetab õppija olulist erinevust lähte- ja sihtkeele vahel, kuigi tegemist on põhimõtteliselt sarnase nähtusega. Näiteks eesti keeles pöördumatu ja soome keeles pöörduva eitusverbi puhul võib õppijal olla raskusi õige vormi produtseerimisega, kuid ta on teadlik eitusverbi funktsioonidest ja toimimise süsteemist. Ka nullsuhe ei tähenda, et võrreldavates keeltes ei oleks midagi sarnast. Küsimus on vaid selles, et paljudele keeltele ühiste

universaalsete nähtuste abstraktsiooniaste on nii kõrge, et õppija tavaliselt ilma eksplitsiitse instruksioonita neid sarnasusi ei märka.

Tunnetatud sarnasuse mõõtmiseks on vaja sarnasuse ja kontrastisuhte vahele jääv kontiinuum veelgi detailsemalt jaotada. Annekatrin Kaivapalu ja Maisa Martin on pakkunud jaotuse (vt lähemalt 2014: 288–290), mis sisaldab kaht parameetrit: ühelt poolt kahe võrreldava elemendi kaugust ja teisalt elementide abstraktset vs. konkreetset olemust (joonis 2).

Joonis 2. Keeltevahelise sarnasuse taksonoomia sarnasussuhtest kontrastisuhteni

Elementide samasuse korral on võrreldavad keelendid identsed ($a = b$), st hääliku- või tähejärjendid kattuvad, nagu näiteks eesti ja soome *puu*. Selline kattuvus on harv, kuid lähedastes sugukaskeeltes seda siiski esineb. Korrelatsioon väljendab kahe keele keelenditevahelisi süstemaatilisi suhteid ($a : b = c : d$), mis on hoomatavad pindtasandil, ilma et võrdleja vajaks teadmisi nt paradigmaatiliste suhete kohta, praegusel juhul siis soome *ie*-diftongi (*kieli*, *mies*) ja eesti pika *e*-vokaali (*keel*, *meis*) vastavuse kohta. Elementide sarnasusega on tegemist juhul, kui kahe keele hääliku- või tähejärjendid on üsna sarnased ($a \sim b$), nagu soome vormi *murteissa* ja eesti *murdeis* puhul, tekitamaks keelekasutaja teadvuses kognitiivset seost. Analoogiasuhe ($a : b \sim c : d \sim e : f$) eeldab sarnasuse (käesoleval juhul soome diftongide (*tie*, *työ*, *suo*) ja eesti pikkade vokaalide (*tee*, *töö*, *soo*) vastavuse tajumiseks kas õpetamist või kokkupuudet piisava hulga samalaadsete näidetega. Elementide juhusliku(ma) sarnasuse ($a \sim \sim b$)

tunnetamine eeldab keeleajaloolise arengu (käesoleval juhul soome ja eesti kahesilbiliste *e-lõpuliste sõnade sade* : *sateen* ja *sade* : *sademe* eriarengu) tundmist või siis arusaamist hõlbustavat tekstikonteksti. Ebasüsteemaatilise suhte $a \sim b \sim c \sim d$ puhul ei ole keelenditevaheline suhe (praegusel juhul eesti tüvemitmuse *võlgu* ja soome eri tüüpi *i*-mitmuse *velkoja* vastavus) järjekindel, kuid teatud üldine sarnasus võib sarnasuse tunnetamisele ja arusaamisele kaasa aidata.

Kuigi joonisel on sarnasuse astmeid näitlikustatud soome ja eesti morfoloogiliste vormide abil, sobib taksonoomia formaalse ja funktsionaalse sarnasuse käsitlemise aluseks kõikidel keeletasanditel foneetikast pragmaatikani ja kõikidel keeleoskustastmetel nii tunnetatud kui ka tegeliku ja oletatava sarnasuse korral. Kahe parameetri – konkreetse ja abstraktse – opositsioon on võrreldav Ringbomi (2007: 54–58) *elemendi* (ingl *item*) ja *süsteemi* (ingl *system*) ülekandega, milles *item* tähistab individuaalset materiaalselt üksust (nt häälik, täht, morfeem, sõna, fraas, lause) ning *system* on defineeritud kui vormide paradigmaatilise ja süntagmaatilise organiseerimise, aga ka tähenduste ja vormide seostamise põhimõtete võrgustik. Konkreetne visuaalne või auditiiivne sarnasus lähte- ja sihtkeele elementide vahel loob eelduse hääliku, sõna, tähenduse jne ülekandeks. Et tunnetada elementide sarnasust, peavad kaks hääliku- või tähejärjendit olema keelekasutajale kättesaadavad korraga, st nende vahel peab sündima kognitiivne seos. Elementide sarnasus ei ole üldjuhul piisav selleks, et tunnetada keelesüsteemide sarnasust, mis hõlbustab tunduvalt sihtkeele kasutust ning on seetõttu sageli eksplitsiitse õpetamise objekt. Piisava kokkupuute korral sihtkeelega võivad õppijad tunnetada ka keelesüsteemide sarnasust, kuid võime seda teha varieerub indiviiditi.

Joonisel eraldi esitatud sarnasuse astmeid ei tarvitse tegelikkuses olla vaid kolm ning neid ei ole alati võimalik üksteisest selgelt eristada. Pigem on tegemist kahe kontinumiga (üks elementide, teine süsteemide võrdlemiseks) selgelt identsetest keelenditest või süsteemaatiliselt korreleeruvast suhtest juhusliku elementide sarnasuse ja ebasüsteemaatilise suhte kaudu totaalse erinevuseni. Kontinumi teatud punktide fikseerimine aitab siiski operatsionaliseerida ja mõõta keeltevahelist sarnasust. Varasemaid katseid keeltevahelise sarnasuse mõõtmiseks käsitletakse lähemalt järgmises peatükis. Sellised katsed on teatud mõttes keelespetsiifilised, olenedes võrreldavate keelte struktuurist. Nii näiteks on eesti ja soome keele puhul ilma ulatusliku testimiseta võimatu väita, kas tüvevahelduste

sarnasust tunnetatakse rohkem või vähem sarnasena kui morfoloogiliste formaatiivide sarnasust.

3. Keeltevahelise sarnasuse mõõtmine

Varasemates keeltevahelist mõju käsitlevates uurimustes on keeltevahelist tegelikku sarnasust ja selle mõõtmist defineeritud või kirjeldatud mitmel viisil, mida ei saa alati omavahel võrrelda. Varaseim katse defineerida ja mõõta keeltevahelist sarnasust pärineb Alvar Ellegårdilt (1976), kes esitas sarnasuse tahud ja lõi nende mõõtmiseks matemaatilise mudeli. Mudel sisaldab kõiki keeletasandeid ja nii grammatikat kui ka sõnavara ega ole seetõttu sarnasuse operatsionaliseerimisel kuigi rakendatav, kuid juhib tähelepanu nähtuse kompleksusele ja vajadusele täpselt defineerida võrreldavaid objekte. Ellegård rõhutab ka võrreldavate keelendite või reeglite/mallide esinemissageduse olulisust. Ellegårdi mõtete edasiarenduseks tänapäevaseid vahendeid kasutades võib pidada tingimusliku entroopia mõõdikut (ingl *Conditional Entropy Measurs*, Moberg jt 2006).

Josh Ardi ja Taco Homburgi (1992) viieastmeline skaala eristab hispaania ja inglise keele formaalset (ortograafilist ja morfoloogilist) ning funktsionaalset sarnasust. Formaalse sarnasuse skaala on kontiinuum identisusest (k.a grammatilise lõpu erinevus, nt hsp *moderno* – ingl *modern*) reeglipärase (hsp *-cion* – ingl *-tion*) ja ebareeglipärase (hsp *sorpresa* – ingl *surprise*) ortograafilise vastavuse kaudu suurema erinevuseni (hsp *promover* – ingl *promote*). Ardi ja Homburgi formaalse sarnasuse skaala keskendub seega ortograafilisele sarnasusele, kusjuures seda määrav tegur on reeglipärasus. Viimane osutab, et skaala sisaldab implitsiitselt süstemitasandit, kuigi seda ei ole selgelt eristatud elemenditasandist. Ardi ja Homburgi funktsionaalse sarnasuse skaala põhineb sõnaraamatutähenduste loenditel: 1) esmane tähendus sama (ingl *modern*), 2) esmane tähendus erinev, teise astme tähendus sama (hsp *plantas* – ingl *plant*), 3) esmane tähendus erinev, kolmanda astme tähendus sama (ingl *competent*), 4) hispaania keele tähenduse laienemine või kitsenemine (hsp *parientes* = kõik sugulased), 5) riskisõnad, „petlikud sõbrad“ (Ard, Homburg 1992: 55–59). Selline skaala on mõistagi suuresti seotud leksikograafide arusaamaga tähenduste primaarsusest ja sekundaarsusest, kuid suurteil tekstikorpustel põhinevad sõnaraamatud pakuvad tänapäeval seda tüüpi skaalade koostamiseks usaldusväärset alust.

Renée van Bezooijeni ja Charlotte Gooskensi (2007: 256) germaani keeli käsitleva mudeli leksikaalne sarnasus on klassifitseeritud järgmiselt: a) täiesti läbipaistev, hääldus täiesti sarnane, kirjpildis võib esineda erinevusi (friisi *buro* *ʒ* – holl *bureaus*), b) üsna läbipaistev, st „nii sarnane, et lugejalt eeldada sarnasuse märkamist“ (afrikaani *sewentig* – holl *zeventig*), c) üsna läbipaistmatu (friisi *jierren* – holl *jaren*) ja d) täiesti läbipaistmatu (afrikaani *hê* – holl *hebben*). Mudel keskendub sõnavarale ja elementide sarnasusele nii, et fonoloogia- ja ortograafiatasand ei ole eristatud. Selline lähenemine on põhjendatud reeglipärase (häälduspärase) ortograafiaga keelte puhul, kuid reeglipärasuse märkamiseks ei piisa elemenditasandist, vaid see eeldab juba süsteemitasandi sarnasuse tajumist.

Keeltevaheline sarnasus on üks tegur vastastikust mõistmist käsitlevates mudelites, nagu näiteks Horst Kleini ja Tilbert Stegmani (2000) seitsme sihi mudelis, mis rõhutab varasemate ja kontekstuaalsete teadmiste rolli. Peale rahvusvaheliste sõnade esitatakse mudelis sugulaskeelte ühised sõnad, reeglipärased fonoloogilised ja ortograafilised vastavused, süntaktilised ja morfosüntaktilised seaduspärasused ja ühised afiksids (vt ka Hufeisen, Marx 2007: 312–319). Põhimõtteliselt sama lähenemist kasutavad Kalevi Wiik (1994) ja Reet Kasik (1994: 10–17), loetledes eesti ja soome keele olulisemad sarnasused ja erinevused võrdlev-ajaloolisest lähtekohast (võrdlev-ajaloolise lähenemise kohta vt ka Dyen jt 1992; Gray, Atkinson 2003). Kõige põhjalikuma eesti ja soome muutmorfoloogia võrdluse on koostanud Hannu Remes (1995, 2009), kes määratleb ühist algupära morfoloogiliste vormide tegeliku tüpoloogilise sarnasuse ja erinevuse. Remese käsitus eesti ja soome tüvede ning morfoloogiliste formatiivide sarnasuse ja erinevuse kohta on käesolevas uurimuses eesti ja soome morfoloogiliste vormide tegeliku sarnasuse määramise lähtekohaks.

Viimasel kümnendil ilmselt kõige laialdasemalt kasutatud, kuid ka enim diskuteeritud meetod tegeliku sarnasuse mõõtmiseks, Levenshteini distantsiks nimetatud algoritm (Gooskens, Heeringa 2004; Beijering jt 2008; Heeringa jt 2013), lähtub keele A ja keele B keelendite sarnaste ja erinevate tähede või häälikute arvust. Kui selle meetodi varasemad rakendused piirdusid ainult leksikaalse ja fonoloogilise või ortograafilise sarnasuse määramisega, siis viimasel ajal on meetodit püütud kohandada ka morfoloogilise ja süntaktilise tegeliku sarnasuse mõõtmiseks (Heeringa jt 2014, Heeringa jt ilmumas). Morfoloogilise sarnasuse mõõtmisel arvutatakse tüve ja afiksrite sarnasus eraldi neid omavahel seostamata. Selline

mehaaniline lähenemine võiks osaliselt kõne alla tulla soome keele puhul, kuid sobib hoopis vähem tunduvalt flekteerunuma eesti keele puhul, kus tüved ja tunnused on sageli tihedalt läbi põimunud. Samuti osutavad uurimistulemused (Kaivapalu 2005: 266), et keeleõppija jaoks ei ole enamasti selget piiri tüve, tunnuste ja lõppude vahel. Levenshteini algoritm eeldab tegeliku sarnasuse sümmeetrilisust, mis peab paika samasuse ja sarnasuse korral. Juhuslik sarnasus aga ei tarvitse tingimata olla sümmeetriline, nagu on osutanud Jens Moberg jt (2006), analüüsides tingimusliku entroopia mõõdiku abil Skandinaavia keelte häälikulisi suhteid, ning see peegeldub ka tegeliku sarnasuse tunnetamises.

Keeltevahelise üldsarnasuse tunnetamine võib erineda teatud keeleta-sandi või keelendite sarnasuse tunnetamisest (Hall jt 2009). Samuti võib teatud tasandi keeltevaheline tegelik sarnasus realiseeruda keelendites (sõnades ja konstruktsioonides) mitmel viisil paljude sarnasuse ja erinevuse kombinatsioonidena (Kaivapalu 2005; Kaivapalu, Martin 2007). Lähedastes sugulaskeeltes võib sõnavormide sarnasus varieeruda maksimaalsest formaalsest ja funktsionaalsest sarnasusest (samasusest) totaalse erinevuseni. Sarnasuse ja erinevuse kombinatsioon samasusest kontrastisuhet väljendava juhusliku sarnasuseni käsitletakse lähemalt allpool.

4. Uurimisküsimused ja metodoloogia

Uurimuses otsiti vastust järgmistele küsimustele.

- Kas ja kuidas tunnetatakse lähedaste sugulaskeelte sarnasust juhul, kui keelekasutajal puudub varasem sihtkeele oskus ja kokkupuude sihtkeelelega?
- Kas ja kuidas erineb lähedaste sugulaskeelte sarnasuse tunnetamine juhul, kui üks lähtekeeltest on keelekasutaja emakeel, ja juhul, kui see on teine keel?
- Kas eestlaste ja soomlaste sarnasuse tunnetamine on sümmeetriline?
- Millised tegurid mõjutavad eesti ja soome käändevormide tegeliku sarnasuse tunnetamist?

Kuna eesmärk oli keskenduda just teadvustatud sarnasuse tunnetamisele, koguti uurimismaterjal tajutesti abil, mis sisaldas 48 paari mõlemas keeles sama või lähedase tähendusega ning samas käändevormis sõnu. Viimast asjaolu rõhutati ka testi instruksioonis, et juhtida vastajate tähelepanu

keelendite formaalsele morfoloogilisele sarnasusele ja võimalikult hästi elimineerida funktsionaalset sarnasust. Sõnapaari esimene sõna oli lähte- ja teine sihtkeelne, st eestikeelsete ja venekeelsete vastajate testides eestikeelne, soomekeelsete vastajate testides soomekeelne.

Testisõnade valikul lähtuti Hannu Remese (2009) tüpoloogilisest võrdlusest. Sõnapaaride tegeliku morfoloogilise sarnasuse aste väljendus tüve- ja formatiiviallomorfide kombinatsioonides, varieerudes samasusest juhusliku(ma) sarnasuseni järgmiselt.

- 1) sama tüvi, sama formatiiv: *kala+d – kala+t*

raamatust – raamatusta; siniste – sinisten; keelt – kieltä; puid – puita; hambaid – hampaita; murdeis – murteissa; kuningail – kuninkailla; pabereilt – papereilta; hooneist – huoneista; silmis – silmissä; suurte – suurten; herneist – herneistä

- 2) sama tüvi, eri formatiiv: *saar+te – saar+ien*

peresid – perheitä; saarte – saarien; pesa – pesää; lehti – lehtiä; noote – nuotteja; võlgu – velkoja; järve – järveen; läände – länteen; sedeleid – setelejä; endisi – entisiä; laintest – laineista; albumeid – albumeja

- 3) eri tüvi, sama formatiiv: *harrastuse+st – harrastukse+sta*

õnnetut – onnetonta; vetel – vesillä; tiigreilt – tiikereiltä; tütrele – tyttäreille; vanglas – vankilassa; sademeis – sateissa; nobedaile – nopeille; hõbedaid – hopeista; mustikaid – mustikoita; kuusikuid – kuusikoita

- 4) eri tüvi, eri formatiivid: *us+te – uks+ien*

kolmandates – kolmansissa; keskustesse – keskuksiin; toa – tuvan; uste – uksien; maadesse – maihin; linde – lintuja; heinu – heiniä; nelju – neljiä; lube – lupia; punaseid – punaisia; koolides – kouluissa; laevadelt – laivoilta

Sõnapaaride valik sõnarühmadesse lähtub joonisel 1 esitatud taksonoomiast. Esimene testisõnarühm väljendab taksonoomia samasus- ja sarnasussuhteid, teine ja kolmas rühm elementide juhuslikumat sarnasust ning neljas rühm süsteemitasandi ebasüstemaatilisi suhteid. Sarnasuse kontinuum on niisiis jaotatud kolme ossa, kuna lisaurimiseta ei ole võimalik väita, kas ja kuidas teine ja kolmas rühm erinevad sarnasuse astme poolest. Samuti ei ole antud analüüsis arvestatud rühmadesisest sarnasuseastmestikku, mis eeldab ühelt poolt tervikvormide ning teisalt eraldi

tunnuste ja lõppude Levenhsteini distantssi arvutamist ning on omaette artikli teema. On oluline silmas pidada, et sõnärühmad ei ole selgepiiriliselt ja nii mõnigi sõnapaar on n-õ piiripealne, rõhutamaks keeltevahelise sarnasuse kontiinumilaadset olemust.

Uurimuses osales kolm sihtrühma: 43 soomekeelset keeletekasutajat, 43 eestikeelset keeletekasutajat ja 39 venekeelset keeletekasutajat eesti keele oskusega vähemalt B2-tasemel. Osalejatel paluti hinnata testisõnu kolmeastmelisel Likerti skaalal täiesti sarnaseks, üsna sarnaseks ja erinevaks. Kolmeastmelise skaala kasuks otsustati seetõttu, et tihedam skaala oleks vastajatele eri astmete piiritlemise keerulisemaks teinud. Samuti paluti osalejatel põhjendada oma valikut, et selgitada, millised tegurid sarnasuse tunnetamist mõjutavad. Tunnetatud sarnasuse mõõtmiseks töötati välja sarnasusindeks: iga täiesti sarnane vastus sai kaks punkti, üsna sarnane ühe punkti ja erinev vastus null punkti. Seejärel iga sõnapaari punktid summeeriti, samuti arvutati välja samasuguste, üsna samasuguste ja erinevate vastuste punktisumma. Venekeelsete vastajate teistest sihtrühmadest veidi erineva hulga tõttu on tulemused kaalutud.

5. Tunnetatud sarnasus: lähtekeeleks emakeel ja teine keel

Seda, kuidas soome-, eesti- ja venekeelsed vastajad tunnetavad eesti ja soome erineva morfoloogilise sarnasuse astmega sõnavormide sarnasust, väljendab sõnapaaride tunnetatud sarnasuse indeks (tabel 1).

Tabel 1. Soome-, eesti- ja venekeelsete vastajate testisõnapaaride sarnasusindeksid

Soomekeelsed vastajad		Eestikeelsed vastajad		Venekeelsed vastajad	
<i>silmissä – silmis</i>	83	<i>kalad – kalat</i>	75	<i>kalad – kalat</i>	72
<i>raamatusta – raamatust</i>	82	<i>raamatust – raamatusta</i>	67	<i>raamatust – raamatusta</i>	71
<i>kalat – kalad</i>	81	<i>lehti – lehtiä</i>	62	<i>siniste – sinisten</i>	67
<i>herneistä – herneist</i>	80	<i>pesa – pesää</i>	61	<i>silmis – silmissä</i>	66
<i>papereissa – pabereis</i>	78	<i>tütrelle – tyttärele</i>	60	<i>suurte – suurten</i>	61
<i>hampaita – hambaid</i>	75	<i>silmis – silmissä</i>	60	<i>nelju – neljiä</i>	56
<i>murteissa – murdeis</i>	75	<i>siniste – sinisten</i>	60	<i>herneist – herneistä</i>	56
<i>kuninkailla – kuningail</i>	75	<i>herneist – herneistä</i>	60	<i>puid – puita</i>	54

<i>huoneista – hooneist</i>	74	<i>hooneist – huoneista</i>	56	<i>pesa – pesää</i>	54
<i>sinisten – siniste</i>	73	<i>hambaid – hampaita</i>	55	<i>järve – järveen</i>	53
<i>tiikereiltä – tiigreilt</i>	73	<i>suurte – suurten</i>	54	<i>lehti – lehtiä</i>	53
<i>suurten – suurte</i>	72	<i>tiigreilt – tiikereiltä</i>	54	<i>tüttele – tyttäreille</i>	52
<i>puita – puid</i>	70	<i>mustikaid – mustikoita</i>	54	<i>hambaid – hampaita</i>	45
<i>tyttäreille – tüttele</i>	69	<i>pabereis – papereissa</i>	54	<i>pabereis – papereissa</i>	45
<i>entisiä – endisi</i>	67	<i>puid – puita</i>	53	<i>mustikaid – mustikoita</i>	44
<i>harrastuksesta – harrastusest</i>	67	<i>endisi – entisiä</i>	52	<i>albumeid – albumeja</i>	42
<i>seteleja – sedeleid</i>	62	<i>murdeis – murteissa</i>	51	<i>hooneist – huoneista</i>	41
<i>albumeja – albumeid</i>	61	<i>laintest – laineista</i>	49	<i>kuningail – kuninkailla</i>	41
<i>saarien – saarte</i>	61	<i>kuningail – kuninkailla</i>	49	<i>kuusikuid – kuusikoita</i>	39
<i>kieltä – keelt</i>	59	<i>järve – järveen</i>	47	<i>laintest – laineista</i>	39
<i>kuusikoita – kuusikuid</i>	57	<i>nobedaile – nopeille</i>	45	<i>murdeis – murteissa</i>	39
<i>mustikoita – mustikaid</i>	51	<i>nelju – neljiä</i>	45	<i>läände – länteen</i>	36
<i>vankilassa – vanglas</i>	48	<i>läände – länteen</i>	44	<i>heinu – heiniä</i>	36
<i>länteen – läände</i>	46	<i>heinu – heiniä</i>	42	<i>harrastusest – harrastuksesta</i>	35
<i>nopeille – nobedaile</i>	46	<i>keelt – kieltä</i>	42	<i>punaseid – punaisia</i>	34
<i>laineista – laintest</i>	42	<i>kuusikuid – kuusikoita</i>	42	<i>kolmandates – kolmansissa</i>	31
<i>järveen – järve</i>	41	<i>albumeid – albumeja</i>	41	<i>endisi – entisiä</i>	31
<i>hopeista – hõbedaist</i>	40	<i>vanglas – vankilassa</i>	37	<i>tiigreilt – tiikereiltä</i>	31
<i>pesää – pesa</i>	36	<i>punaseid – punaisia</i>	36	<i>sedeleid – seteleja</i>	28
<i>punaisia – punaseid</i>	36	<i>sedeleid – seteleja</i>	33	<i>vanglas – vankilassa</i>	26
<i>laivoilta – laevadelt</i>	34	<i>harrastusest – harrastuksesta</i>	33	<i>keelt – kieltä</i>	25
<i>lehtiä – lehti</i>	33	<i>hõbedaist – hopeista</i>	31	<i>uste – uksien</i>	25
<i>kouluissa – koolides</i>	32	<i>laevadelt – laivoilta</i>	30	<i>nobedaile – nopeille</i>	24
<i>sateissa – sademeis</i>	26	<i>koolides – kouluissa</i>	30	<i>saarten – saarien</i>	21
<i>vesillä – vetel</i>	25	<i>noote – nuotteja</i>	29	<i>õnnetut – onnetonta</i>	20
<i>neljiä – nelju</i>	24	<i>õnnetut – onnetonta</i>	28	<i>lube – lupia</i>	19
<i>kolmansissa – kolmandates</i>	23	<i>kolmandates – kolmansissa</i>	24	<i>keskustesse – keskuksiin</i>	18

<i>onnetonta – õnnetut</i>	23	<i>linde – lintuja</i>	23	<i>linde – lintuja</i>	17
<i>nuotteja – noote</i>	21	<i>võlgu – velkoja</i>	22	<i>sademeis – sateissa</i>	17
<i>lintuja – linde</i>	17	<i>uste – uksien</i>	22	<i>laevadelt – laivoilta</i>	14
<i>lupia – lube</i>	17	<i>saarten – saarien</i>	21	<i>hõbedaist – hopeista</i>	13
<i>heiniä – heinu</i>	15	<i>toa – tuvan</i>	20	<i>vetel – vesillä</i>	12
<i>uksien – uste</i>	15	<i>sademeis – sateissa</i>	19	<i>koolides – kouluissa</i>	10
<i>tuvan – toa</i>	9	<i>keskustesse – keskuksiin</i>	19	<i>peresid – perheitä</i>	9
<i>velkoja – võlgu</i>	9	<i>vetel – vesillä</i>	18	<i>noote – nuotteja</i>	8
<i>perheitä – peresid</i>	7	<i>lube – lupia</i>	17	<i>võlgu – velkoja</i>	8
<i>keskuksiin – keskustesse</i>	7	<i>peresid – perheitä</i>	13	<i>maadesse – maihin</i>	4
<i>maihin – maadesse</i>	3	<i>maadesse – maihin</i>	10	<i>toa – tuvan</i>	4

Korrelatsioon sarnasusindeksi alusel moodustatud sõnavormide loendite vahel (Pearson) on kõrge: soome- ja eestikeelsete vastajate loendite vahel .988**, eesti- ja venekeelsete vastajate loendite vahel .984**. Kõikide vastajarühmade sarnasuse tunnetamine põhineb olulisel määral tegelikul sarnasusel. Tabelis 2 on esitatud sarnasusindeksid sõnarühmade kaupa, kusjuures poolpaksus kirjas on toodud tulemused, mille puhul tegelik ja tunnetatud sarnasus langevad sõnarühma piires kokku.

Tabel 2. Tegelik ja tunnetatud sarnasuse võrdlus sõnarühmade kaupa

Tegelik sarnasus	Tunnetatud sarnasus		
	Soomekeelsed vastajad	Eestikeelsed vastajad	Venekeelsed vastajad
Sama tüvi, sama formaativ			
<i>silmis – silmissä</i>	83	60	66
<i>raamatust – raamatusta</i>	82	67	71
<i>kalad – kalat</i>	81	75	72
<i>herneist – herneistä</i>	80	60	56
<i>pabereis – papereisssa</i>	78	54	45
<i>kuningail – kuninkailla</i>	75	49	41
<i>murdeis – murteissa</i>	75	51	39
<i>siniste – sinisten</i>	73	60	67
<i>hooneist – huoneista</i>	74	56	41

<i>puid – puita</i>	70	53	54
<i>hambaid – hampaita</i>	75	55	45
<i>suurte – suurten</i>	72	54	51
<i>keelt – kieltä</i>	59	42	25
Tegelik ja tunnetatud sarnasuse vastavus²	12 ehk 92%	9 ehk 69,2%	8 ehk 61,5%
Sama tüvi, eri formatiiv			
Eri tüvi, sama formatiiv			
<i>peresid – perheitä</i>	7	13	9
<i>saarte – saarien</i>	61	21	21
<i>pesa – pesää</i>	36	51	54
<i>lehti – lehtiä</i>	33	62	53
<i>nootte – nuotteja</i>	21	29	8
<i>võlgu – velkoja</i>	9	22	8
<i>järve – järveen</i>	41	47	53
<i>läände – länteen</i>	46	44	36
<i>sedeleid – seteleja</i>	62	33	28
<i>endisi – entisiä</i>	67	52	31
<i>laintest – laineista</i>	42	49	39
<i>albumeid – albumeja</i>	61	41	42
<i>harrastusest – harrastuksesta</i>	67	33	35
<i>õnnetut – onnetonta</i>	23	28	20
<i>vetel – vesillä</i>	25	18	12
<i>tiigreilt – tiikereiltä</i>	73	54	31
<i>tüttele – tyttäreille</i>	69	60	52
<i>vanglas – vankilassa</i>	48	37	26
<i>sademeis – sateissa</i>	26	19	17
<i>nobedaile – nopeille</i>	46	45	24
<i>hõbedaist – hopeista</i>	40	31	13
<i>mustikaid – mustikoita</i>	51	54	44
<i>kuusikuid – kuusikoita</i>	57	42	39
Tegelik ja tunnetatud sarnasuse vastavus	17 ehk 73,9%	13 ehk 56,5%	13 ehk 56,5%
Eri tüvi, eri formatiiv			
<i>kolmandates – kolmansissa</i>	23	24	31
<i>keskustesse – keskuksiin</i>	23	24	31

¹ Esimene arv näitab sõnapaaride hulka ja teine osakaalu.

<i>toa – tuvan</i>	7	19	18
<i>uste – uksien</i>	9	20	4
<i>maadesse – maihin</i>	3	10	4
<i>linde – lintuja</i>	17	23	17
<i>heinu – heiniä</i>	15	42	36
<i>nelju – neljiä</i>	24	45	56
<i>lube – lupia</i>	7	17	19
<i>punaseid – punaisia</i>	36	36	34
<i>koolides – kouluissa</i>	32	30	10
<i>laevadelt – laivoilta</i>	34	30	14
Tegelikult ja tunnetatud sarnasuse vastavus	7 ehk 58,3%	6 ehk 50%	5 ehk 41,7%

Tegelikult ja tunnetatud sarnasuse võrdlus sõnarühmade kaupa osutab tegelikult sarnasuse astme ja sarnasuse tunnetamise seost: mida kõrgem on tegelikult sarnasuse aste, seda rohkem langeb see kokku sarnasuse indeksiga. Eriti märgatav on see seos samasus- ja sarnasussuhte puhul, samatüvelistes sama formaatviiviga sõnades. Juhusliku ja ebasüsteemaatilise sarnasussuhte korral on seos tegelikult ja tunnetatud sarnasuse vahel vähem järjekindel.

Peamised erinevused vastajarühmade vahel ilmnevad sarnasuse tunnetamise astmes (tabel 3).

Tabel 3. Soome-, eesti- ja venekeelsete vastajate samasuguste, üsna samasuguste ja erinevate vastuste punktisumma

Testirühm/Summa	Samasugune	Üsna samasugune	Erinev
Soomekeelne	754	712	604
Eestikeelne	572	805	632
Venekeelne	421	780	862

Soomekeelsed vastajad on kolmest vastajarühmast kõige altimad tunnetama eesti ja soome keele morfoloogiliste vormide sarnasust. Eestikeelsed vastajad seevastu peavad sõnapaare pigem üsna samasuguseks kui samasuguseks või erinevaks ehk keskenduvad n-õ keskmisele, venekeelsed aga näevad rohkem erinevusi. Eesti- ja soomekeelsete vastajate tulemused langevad niisiis kokku Eesti ja Soome ajaloo- ja kultuurisuhteid käsitleva kirjaliku teksti mõistmist käsitleva uurimuse (Kaivapalu 2015) tulemustega: soomekeelsed vastajad mõistsid eestikeelset tervikteksti paremini

kui eestikeelsed vastajad soomekeelset. Samuti osutab eestikeelsete soome keele õppijate ja soomekeelsete eesti keele õppijate keelekasutus õppijakeele korpuste tekstides, et soomekeelsed õppijad kasutavad keeelloomes eestikeelsetest enam kahes keeles sarnaseid morfoloogilisi malle (Kaivapalu, Eslon 2011).

Mõne sõnapaari paigutus loendis erineb kasutajarühmiti märkimisväärselt, väljendudes asümmeetriana eesti ja soome vastajate sarnasuse tunnetamises. Nii ei ole soomekeelsete vastajate jaoks ilma morfoloogiliste formatiivideta eesti tüvemitmus (mitmuse osastav *lehti*, *heinu*, *võlgu* jne) piisavalt läbinähtav, tunnetamaks sarnasust soome vormidega (*lehtiä*, *heiniä*, *velkoja*). Seevastu eestikeelsetele vastajatele ei valmistanud eesti tüvemitmuslike ja soome *i*-mitmuslike partitiivivormide sarnasuse tunnetamine raskusi. Sarnasuse tunnetamise asümmeetriat võib põhjustada ka käändevormi erinev kasutussagedus. Eesti sõna *vesi* mitmuse vormid on üsna haruldased, soome keeles aga esineb mitmuse alalütlev *vesillä* paljudes püsiväljendites ja nii tunnetavad soomlased ka nende vormide sarnasust suurema kasutussageduse tõttu paremini. Eesti mitmuse omastav *saarte* seostub vastajatel soome testivormi *saarien* paralleelvormiga *saarten*. Eesti keeles soome testivormile vastavat paralleelvormi ei ole ja keeltevaheline sarnasus jääb seetõttu vähem läbinähtavaks. Eesti ja soome morfoloogilise sarnasuse tunnetamise asümmeetria põhjused on niisiis osaliselt universaalsed, nagu sõnavormi sagedus või lähtekeele sisene varieerumine, osaliselt aga keelespetsiifilised. Viimased väljendavad mõistagi ka üldisemaid põhjusi, nagu näiteks lähte- ja sihtkeele keelenähtuste, praegusel juhul mitmusetüüpide erinev jaotumine. Detailsem tegeliku ja tunnetatud sarnasuse seose analüüs sõnapaariti ei mahu kahjuks käesoleva artikli raamidesse.

Tulemuste põhjusi seletavad osavõtjate kommentaarid. Kõik rühmad kasutasid mitmeid põhjendusi, kuid erinevus on põhjenduste esinemise sageduses. Soomekeelsed keelekasutajad on eestikeelsetest keelekasutajatest altimad tunnetama keeltevahelist sarnasust peamiselt tänu oma emakeele ulatuslikumale geograafilisele ja sotsiaalsele (kõnekeel, sotsiaalsed ja geograafilised murded, arhailine soome keel) varieerumisele, aga ka juba eespool mainitud paradigmaatilisele varieerumisele (näited 1–3).

1) *suurten* – *suurte*

Suomen puhekielessä jätetään usein monikon genetiivin *n* sanomatta

- 2) *silmissä – silmis*
Vanhasa suomessa taivutettiin näin, samoin puhekielessä
Hyvin samanlainen, osassa murteistakin ko. muoto
- 3) *albumeja – albumeid*
Suomessa myös *albumeita* mahdollinen

Samuti keskenduvad soomekeelsed vastajad sarnasuse hindamisel rohkem morfoloogiliste vormide sarnasusele tervikuna (näited 4–5).

- 4) *järveen – järve*
Muoto tunnistettavissa
- 5) *punaisia – punaseid*
En tunnistaisi samaksi taivutusmuodoksi

Eestikeelsed keelekasutajad seevastu lähtuvad hindamisel pigem eraldi tüve ja morfoloogiliste formaatiivide sarnasusest (näited 6–7).

- 6) *kalad – kalat*
Käändelõpud on väga sarnased
Mitmuse tunnus on üsna sarnane
- 7) *toa – tuvan*
Tüvi oleks nagu sama, aga lõpp on erinev
Tüvi erinev, erinevad lõpud

Venekeelsed keelekasutajad, kelle teine keel on eesti keel, tunnetavad aga sarnasust esmajoones ortograafiatasandil (näited 8–9, kirjapilt muutmata).

- 8) *kuusikuid – kuusikoita*
Esimesed tahed on samasugused, seega on arusaadav
- 9) *herneist – herneistä*
Samad, kuna ainult üks täht tuleb juurde

Seega oleneb võime tunnetada keelenditevahelist sarnasust paljuski keeleteadlikkuse tasandist. Elemendipõhine teadlikkus võimaldab võrrelda keelendeid pindmisel, hääliku/tähe või sõnaosa tasandil, ning piirdub konkreetse sõnavormiga. Paradigmapõhine teadlikkus hõlmab peale testi-sõnavormi sama sõna muud muutevormid. Väga hea näide selle kohta on ühe soomekeelse osavõtja pahameel: „Huonosti laadittu lomake, epäselvä tehtävänanto! Ei tiedä pitäisikö ajatella sanojen kaikkia taivutusmuotoja vaan vain kyseistä.“ Emakeelse keelekasutaja teadvuses ei esine niisiis võrreldav muutevorm kogu muuteparadigmast eraldi. Viitamine lähtekeele

sotsiaalsele või geograafilisele varieerumisele on keeleteadlikkuse järgmine tasand. Parima tulemuse sarnasuse tunnetamisel ja sellest tulenevalt sihtkeele mõistmisel annab kõigi kolme keeleteadlikkuse tasandi kombinatsioon.

6. Järeldusi ja edasisi uurimisvõimalusi

Soome-, eesti- ja venekeelsete keelekasutajate eesti ja soome morfoloogiliste vormide tunnetatud sarnasuse uurimus osutas, et ilma varasema sihtkeeleoskusega ja sihtkeelega varasema kokkupuuteta keelekasutajate lähte- ja sihtkeele vormide sarnasuse tunnetamine oleneb olulisel määral keeltevahelise tegeliku sarnasuse astmest, eriti sarnasuse kontiinumi otstes ehk samasuse ja juhusliku sarnasuse puhul. Kontiinumi keskpäigas on tegeliku ja tunnetatud sarnasuse seos vähem ilmne. Sarnasuse tunnetamise määra mõjutavad tegurid on seotud esmajoonelise lähtekeelega: teadmisega lähtekeele paradigmaatilise, ajaloolise, sotsiaalse ja geograafilise variatsiooni kohta ning keelendi esinemissagedusega lähtekeeles. Need tegurid, nagu ka võrreldava keelenähtuse erinev jaotumine lähte- ja sihtkeeles, põhjustavad nii tunnetatud sarnasuse asümmeetriat kahe emakeelse osavõtjarühma vahel kui ka emakeelse rühma erinevust osavõtjarühmast, kellele lähtekeel ei ole mitte esimene, vaid teine keel. Määravaks osutub metalingvistilise teadlikkuse tase. Uurimises osalejad, kelle lähtekeel on teine keel, tunnetavad keeltevahelist sarnasust enamasti pindmisel, hääliku/tähe või sõnaosa tasandil, vähem paradigmaatilisel tasandil, sest arusaadavalt puudub neil see ajalooline, kultuuriline ja pragmaatiline taust seoste loomiseks, mis emakeelsetel osalejatel kasutada on. Emakeelsete keelekasutajate puhul on paradigmaatilisel tasandil märgatavalt suurem roll. Sellele lisandub pragmaatiline, emakeele kasutuse ajaloolist, sotsiaalset ja geograafilist variatsiooni hõlmav teadlikkuse tasand. Kuna soomekeelsed vastajad toetuvad tunduvalt enam oma emakeele ulatuslikule sotsiaalsele ja geograafilisele varieerumisele, tunnetavad nad keeltevahelist sarnasust eestikeelsetest paremini. Soomekeelsete osalejate tunnetusprotsess näib refleksioonide põhjal olevat pigem tähendusekeskne, eestikeelsete osalejate tunnetusprotsess pigem vormikeskne. Edasiste uurimuste selgitada jääb, mis seda põhjustada võiks. Samuti on vaja võrdlusmaterjali uurimaks põhjalikumalt teise keele rolli keeltevahelise sarnasuse tunnetamisel. Sobiv sihtrühm selleks on rootsikeelsed soomlased, kelle sarnasuse tunnetamine

võib sarnaneda nii soomekeelsete kui ka venekeelsete osalejate tunnetusega. Käesolevas artiklis uuritud teadvustatud tunnetamisele lisaks vajab neuro- ja psühholingvistiliste eksperimentide ning introspektiivsete meetodite (nt valjusti mõtlemine) abil uurimist ka samade sõnapaaride teadvustamata tunnetus.

Selleks uurimuseks kavandatud tajutest põhines varasematel ulatuslikel eesti ja soome muutmorfoloogia tegelikku sarnasust käsitlevatel uurimustel (Remes 1995, 2009) ning näitas, kui vähe teatakse sellest, kuidas keelekasutaja või -õppija tegelikku keeltevahelist sarnasust tunnetab. Esimest korda kasutatud mõõtmismeetod osutus suhtelisest lihtsusest hoolimata töökindlaks vahendiks tunnetatud sarnasuse mõõtmisel ning tõi peale kõrge korrelatsiooni sihtrühmade tulemustes selgelt esile ka olulised erinevused. Keeltevahelise sarnasuse kontiinuum oli selles uurimuses jaotatud kolmeks ja see oli uurimuse eesmärkide täitmiseks piisav. Edaspidi on võimalik kavandada test, mis mõõdaks veelgi detailsemalt sarnasuse astmete tunnetamist, samuti keskenduks eraldi tüvevariantide ja morfoloogiliste formatiivide sarnasuse tunnetamisele, et näha kumb neist mõjutab rohkem sarnasuse terviklikku tunnetamist. Küsimuse selline asetus võib aidata vastata olulistele psühholingvistilistele küsimustele morfoloogilise keeletöötuse olemuse kohta.

Sihtkeele muutmorfoloogia omandamise seisukohalt on olulisim küsimus, kas õppimine peaks käima analüüsi või terviklike üksuste (konstruktsioonide) omandamise kaudu. Tõenäoliselt osalevad mõlemad viisid omandamisprotsessis, ilmselt eri keeleoskustasemel erisuguses mahu, kuid küsimus on selles, kuivõrd reaalsed on tüvemuutusreeglid ja aglutinatsioon õppija teadvuses ning kas õppimine toimub nende või holistiliste mudelite abil. Käesolevas uurimuses võis ka väike erinevus sõnakujus varjata osaleja eest keeltevahelist sarnasust, kuid mida suurem oli kahe keelendi ühisosa, seda paremini sarnasust tunnetati. Samuti ei ole vorm ja funktsioon teineteisest lahutatud: eesti tüvemitmus ajas soomekeelsed osalejad segadusse just seetõttu, et nende jaoks puudus funktsioonile viitav vormiüksus.

Kuigi uurimus keskendus keeleelementide sarnasusele, osutavad osalejate kommentaarid, et nii emakeelsed kui ka mitteemakeelsed keelekasutajad tunnetavad ka keelesüsteemide sarnasust, mitteemakeelsed küll vähemal määral. Morfoloogiliste vormipaaride võrdlemisel ei piirduta vaid konkreetsete keelenditega, vaid otsitakse sarnasusi käändeparadigmadest

laiemalt. See asjaolu toetab sarnasuse kontseptualiseerimist joonisel 1 esitatud viisil, elemendi- ja süsteemisarnasust integreerides. Mistahes uurimus keeltevahelisest sarnasusest vajab sarnasuse täpset määratlemist. Käesolev artikkel lootis pakkuda selleks ühe võimaluse.

Kirjandus

- Andersen, Roger W. 1983.** Transfer to somewhere. – Language Transfer in Language Learning. Eds. Susan Gass, Larry Selinker. Rowley, MA: Newbury House, 77–95.
- Ard, Josh, Taco Homburg 1992.** Verification of language transfer. – Language Transfer in Language Learning. Eds. Susan Gass, Larry Selinker. Rowley, MA: Newbury House, 47–70. <http://dx.doi.org/10.1075/lald.5.06ard>.
- Beijering jt 2008** = Karin Beijering, Charlotte Gooskens, Wilbert Heeringa. Predicting intelligibility and perceived linguistic distances by means of the Levenshtein algorithm. – Linguistics in the Netherlands, 13–24. doi 10.1075/avt.25.05.
- Bezooijen, Renée van, Charlotte Gooskens 2007.** Interlingual text comprehension: linguistic and extralinguistic determinants. – Receptive Multilingualism and Intercultural Communication: Linguistic Analyses, Language Policies and Didactic Concepts. Eds. Jan D. ten Thije, Ludger Zeevaert. Amsterdam: Benjamins, 249–264.
- Dyen jt 1992** = Isodore Dyen, Joseph B. Kruskal, Paul Black. An Indoeuropean classification: A lexicostatistical experiment. – Transactions of the American Philological Society 82 (5). <http://www.ldc.upenn.edu/> (28.12.2014).
- Ellegård, Alvar 1976.** On measuring language similarity. – The Nordic Languages and Modern Linguistics 3. Ed. John M. Weinstock. Texas: University of Texas, 195–216.
- Eskildsen, Søren W. 2009.** Constructing another language – Usage-based linguistics in second language acquisition. – Applied Linguistics 30 (3), 335–357.
- Gooskens, Charlotte, Wilbert Heeringa 2004.** Perceptive evaluation of Levenshtein dialect distance measurements using Norwegian dialect data. – Language Variation and Change 16 (3), 189–207.
- Gray, Russell D., Quentin D. Atkinson 2003.** Language-tree divergence times support the Anatolian theory of Indo-European origin. – Nature 426, 435–439.
- Hall jt 2009** = Christopher J. Hall, Denise Newbrand, Peter Ecke, Ulrike Sperr, Vanessa Marchand, Lisa Hayes. Learners' implicit assumptions about

- syntactic frames in new L3 words. The role of cognates, typological proximity, and L2 status. – *Language Learning* 59 (1), 153–202.
- Heeringa jt 2013** = Wilbert Heeringa, Jelena Golubovic, Charlotte Gooskens, Anja Schüppert, Femke Swarte, Stefanie Voigt. Lexical and orthographic distances between Germanic, Romance and Slavic languages and their relationship to geographic distance. – *Phonetics in Europe. Perception and Production*. Eds. Charlotte Gooskens, Renée van Bezouijen. Frankfurt a.M.: Peter Lang, 99–137.
- Heeringa jt 2014** = Wilbert Heeringa, Femke Swarte, Anja Schüppert, Charlotte Gooskens. Modeling intelligibility of written Germanic languages: do we need to distinguish between orthographic stem and affix variation? – *Journal of Germanic Linguistics* 26 (4), 361–394.
- Heeringa jt (ilmumas)** = Wilbert Heeringa, Femke Swarte, Anja Schüppert, Charlotte Gooskens (submitted). Modeling intelligibility of written Germanic languages: how do we represent syntactical variation? – *Literary and Linguistic Computing*.
- Hufeisen, Britta, Nicole Marx 2007**. How can DaFnE and EuroComGerm contribute to the concept of receptive multilingualism? – *Receptive Multilingualism. Linguistic Analyses, Language Policies and Didactic Concepts*. Eds. Jan ten Thije, Ludger Zeevaert. Amsterdam: John Benjamins, 307–321.
- Jarvis, Scott, Terrence Odlin 2000**. Morphological type, spatial reference, and language transfer. – *Studies in Second Language Acquisition* 22, 535–556.
- Jarvis, Scott, Aneta Pavlenko 2008**. *Crosslinguistic Influence in Language and Cognition*. New York/London: Routledge.
- Kaivapalu, Annkatrin 2004**. Kui sarnane on sarnane? Eesti ja soome mitmusevormide psühholingvistilisest reaalsusest. [How similar is similar? On the psycholinguistic reality of Estonian and Finnish plural nouns.] – *VIRSU II. Suomi ja viro kohdekielinä. Toim. Helena Sulkala, Heli Laanekask*. (= Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 24.) Oulu: Oulun yliopisto, 62–71.
- Kaivapalu, Annkatrin 2005**. Lähdekieli kielenoppimisen apuna. [Contribution L1 to foreign language acquisition.] (= *Jyväskylän Studies in Humanities* 44.) Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kaivapalu, Annkatrin 2015**. Eesti ja soome keele vastastikune mõistmine üksiksõna- ja tekstitasandil: lingvistilised tegurid, mõistmine ja sümmeetria. – *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 11. Toim. Helle Metslang, Margit Langemets, Maria-Maren Sepper*. Tallinn: Eesti Rakenduslingvistika Ühing, 55–74. doi:10.5128/ERYa11.04.

- Kaivapalu, Annekatrin, Pille Eslon 2011.** Onko lähisukukielen vaikutus suomen ja viron omaksumiseen symmetristä? Korpuspohjaisen tutkimuksen tuloksia ja haasteita. [Is the influence of a closely related first language on the acquisition of Finnish and Estonian symmetrical? Some preliminary results and challenges of a corpus-based study.] – *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 21. Peatoim. Annekatrin Kaivapalu. Tallinn: Eesti Rakenduslingvisika Ühing, 132–153.
- Kaivapalu, Annekatrin, Maisa Martin. 2007.** Morphology in transition: The plural inflection of Finnish nouns by Estonian and Russian learners. – *Acta Linguistica Hungarica* 54 (2), 129–156.
- Kaivapalu, Annekatrin, Maisa Martin 2014.** Measuring perceptions of cross-linguistic similarity between closely related languages. Finnish and Estonian noun morphology as a testing ground. – *Language Contacts at the Crossroads of Disciplines*. Eds. Heli Paulasto, Lea Meriläinen, Helka Riionheimo, Maria Kok. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 283–318.
- Kaivapalu, Annekatrin, Pirkko Muikku-Werner 2010.** Reseptiivinen monikielisyys: miten suomenkielinen oppija ymmärtää viroa äidinkielenä pohjalta? [Receptive multilingualism: How Finnish as a first language helps learners to understand Estonian?] – *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 20. Peatoim. Annekatrin Kaivapalu. Tallinn: Eesti Rakenduslingvisika Ühing, 68–96.
- Kasik, Reet 1994.** Hakkame rääkima! Viron kielen peruskurssi. [Let's start speaking. Basic course in Estonian.] Turku: Turun yliopisto.
- Kellerman, Eric 1977.** Towards characterization of the strategy of transfer in second language learning. – *Interlanguage Studies Bulletin* 2, 58–145.
- Kellerman, Eric 1979.** Transfer and non-transfer. Where we are now. – *Studies in Second Language Acquisition* 2, 37–57.
- Klein, Horst, Tilbert Stegmann 2000.** EuroComRom: Die sieben Siebe. Romanische Sprachen sofort lesen können. Aachen: Shake.
- Kotz, Sonja A. 2009.** A critical review of ERP and fMRI evidence on L2 syntactic processing. – *Brain & Language* 109 (2–3), 68–74. doi:10.1016/j.bandl.2008.06.002.
- MacWhinney, Brian 2005.** A unified model of language acquisition. – *Handbook of Bilingualism. Psycholinguistic Approaches*. Eds. Judith F. Kroll, Annette M. B. de Groot. Oxford: Oxford University Press, 49–100.
- Martin, Maisa 2006.** Suomi ja viro oppijan mielessä. Näkökulmia taivutusmuotojen prosessointiin. [Finnish and Estonian in the mind of the learner. Approaches to processing inflectional forms.] – *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 17. Toim. Annekatrin Kaivapalu, Külli Pruuli. (= *Jyväskylä Studies in Humanities* 53.) Jyväskylä: University of Jyväskylä, 43–60.

- Moberg jt 2006** = Jens Moberg, Charlotte Gooskens, John Nerbonne, Nathan Vaillette. Conditional entropy measures intelligibility among related languages. – *Computational Linguistics in the Netherlands 2006. Selected Papers from the 17th CLIN Meeting*. Eds. Peter Dirix, Ineke Schuurman, Vincent Vandeghinste, Frank Van Eynde. Utrecht: LOT, 51–66.
- Nissilä, Leena 2011**. Viron kielen vaikutus suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen. [Impact of the Estonian language on the learning of Finnish verbs and their rections.] (= *Acta Universitatis Ouluensis. B, Humaniora* 99.) Oulu: Oulun yliopisto.
- Odlin, Terrence 1989**. *Language Transfer. Cross-linguistic Influence in Language Learning*. Cambridge, USA: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139524537>.
- Remes, Hannu 1995**. Suomen ja viron vertailevaa taivutustypologiaa. [A Contrastive study of inflectional typology.] (= *Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja* 2.) Oulu: Oulun yliopisto.
- Remes, Hannu 2009**. Muodot kontrastissa. Suomen ja viron vertailevaa taivutusmorphologiaa. [Forms in contrast. A Contrastive study of inflectional morphology in Finnish and Estonian.] (= *Acta Universitatis Ouluensis. B, Humaniora* 90.) Oulu: Oulun yliopisto.
- Ringbom, Håkan 1987**. *The Role of the First Language in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ringbom, Håkan 2007**. *Cross-linguistic Similarity in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ringbom, Håkan, Scott Jarvis 2009**. The importance of cross-linguistic similarity in foreign language learning. – *Handbook of Language Teaching*. Eds. Michel H. Long, Catherine J. Doughty. Oxford: Blackwell, 106–118.
- Sajavaara, Kari 2006**. Kontrastiivinen analyysi, transfer ja toisen kielen oppiminen. [Contrastive analysis, transfer and second language learning.] – *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 17. Toim. Annekatrin Kaivapalu, Külvi Pruuli. (= *Jyväskylä Studies in Humanities* 53.) Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 9–26.
- Schepens jt 2013** = Job Schepens, Frans van der Slik, Roeland van Hout. The effect of linguistic distance across Indo-European mother tongues on learning Dutch as a second language. – *Approaches to Measuring Linguistic Differences*. Eds. Lars Borin, Anju Saxena. Berlin: Mouton de Gruyter, 199–230.
- Siivelt, Keaty 2014**. Keeltevahelise tunnetatud sarnasuse muutumine sihtkeeleoskuse kasvades. [Changing perceived cross-linguistic similarity with growing target language proficiency.] – 10. muutuva keele päev. Teesid. Tartu: Tartu Ülikool, 21.

- Tokowicz, Natasha, Brian MacWhinney 2005.** Implicit and explicit measures of sensitivity to violations in second language grammar. – *Studies in Second Language Acquisition* 27, 173–204.
- Wiik, Kalevi 1994.** Suomalaisten yksisivuinen viron kielioppi. [One-page grammar of Estonian for Finns.] – *Lähivertailuja* 8. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Hailuodossa 7.-9.5.1994. Toim. Helena Sulkala, Heli Laanekask. Oulu: Oulun yliopisto, 124–128.

Annekatrin Kaivapalu
eesti keele ja kultuuri instituut
Tallinna Ülikool
Narva mnt 25
10120 Tallinn
annekatrin.kaivapalu@tlu.ee

Maisa Martin
kielten laitos
Seminaarinkatu 15
40014 Jyväskylän yliopisto
mais.martin@jyu.fi

The influence of the native language on perceptions of cross-linguistic similarity

ANNEKATRIN KAIIVAPALU,
MAISA MARTIN

The article discusses perceived cross-linguistic similarity between Estonian and Finnish noun morphology with the aim of conceptualizing and operationalizing the construct by drafting a taxonomy which could be used as a basis of measuring similarity perceptions.

The data was gathered by a perception test of 48 word pairs of inflected nouns containing four different levels of actual similarity, from obvious similarity to pairs with little surface resemblance. 43 Finnish, 43 Estonian and 39 Russian-speaking (with Estonian of minimum B2 level as their L2) participants with no previous exposure to Estonian or Finnish respectively were asked to rate each pair of words as similar, somewhat similar, or not similar. The participants were also asked to write reasons for their choices. To explore the symmetry between the choices of the participant groups, each “quite similar” answer was given two points and “somewhat similar” one point to create an index of perceived similarity. The “similarity lists” of the groups were then correlated.

The results are first discussed to compare the perceptions of the Estonian and Finnish groups in order to determine the symmetry of perceived similarity. This discussion is followed by a comparison of the first (L1) and second (Ln) language groups to find out to what extent and how the perceptions of L1 and Ln speakers of the target language differ.

In both parts of the study the overall correlations between groups are high, but a detailed study of individual word pairs reveals some interesting new questions relating particularly to the nature of morphological processing. The most interesting result is that Finnish speakers find more similarity than Estonian speakers due to more extensive intralinguistic variation in Finnish and tend to rely more on overall similarity of morphological forms, while Estonian speakers base their perceptions more on the similarity of morphological formatives. The Russian-speaking group shows awareness of surface differences, lacking the ability to take advantage of paradigmatic knowledge and intralinguistic variation.

Keywords: perceived cross-linguistic similarity, symmetry, inflectional morphology, Estonian, Finnish, Russian